

Kan foreldreaktiv tilvenning gi barn en nær og trygg relasjon til tilknytningspersonen, og dermed bedre barnehagestart?

I tradisjonell tilvenning er foreldrene sammen med barna i barnehagen to til fire timer den første dagen. Dag to og tre forlates barnet noen timer, så forutsettes det at barnet er tilvent. I Stavanger har Jåttå barnehage utarbeidet og prøvd ut en alternativ tilvenning – Jåttå-modellen. Her oppfordres foreldrene til å være sammen med barna hele dager i opptil en uke.

Ved Jåttå barnehage som i dag har 215 barn fordelt på 15 avdelinger, brukte vi den tradisjonelle tilvenningsmetoden da barnehagen åpnet i 2012. Vi hadde da mange barn som var ett år. Slik vi opplevde det fikk ikke alle den gode starten som personalet ønsket. Styrer, fagleder og barnehagelærerne vurderte derfor om den tradisjonelle tilvenningsmetoden som ble fulgt, var i tråd med forskningsbasert kunnskap om barns tilknytning.

barnehagefolk Denne artikkelen er publisert i Barnehagefolk nr. 3/2013. Hvis du ikke får det i posten, [følg linken for å tegne abonnement eller kjøp ett enkeltnummer.](#)

Det har vært forsket mye på tilknytning de senere årene, og det har vært mye oppmerksomhet omkring kvalitet i barnehagen. Blant annet har Gerd Abrahamsen (1997) og May Britt Drugli (2010) gitt oss kunnskap om de yngste barna og ny tilknytningsteori. I Stavanger der Jåttå barnehage ligger, har dessuten både politikere og barnehagefolk vært opptatt av å sikre barnehagekvaliteten. Barnehageloven slår fast at kvalitet handler om hvordan den enkelte barnehagen tilrettelegger for omsorg, lek, læring og dannelse. Vi er av den oppfatning at en god og trygg tilvenning vil fremme læring og utvikling, som igjen har nær sammenheng med kvaliteten. Kvalitet er avgjørende for om barnehagen blir en ressurs eller belastning for barnet.

I Jåttå barnehage så vi behov for å endre på tilvenningspraksisen vår for å gi barna en trygg og god start. Videre ønsket vi blant annet å involvere foreldrene sterkere, for å etablere en god kontakt tidlig. En svensk kollega hadde positive erfaringer fra en mer foreldreaktiv tilvenning. Hun inspirerte oss til å utvikle en ny modell for tilvenning som vi prøvde ut høsten 2013.

Teorigrunnlag

Jåttå-modellen er inspirert av den svenske «Föräldraaktiv inskolning» (Liefvendahl, 2010) og våre egne erfaringer fra mange år med tilvenninger i ulike barnehager. Vi bygger også på teorien bak Trygghetssirkelen/Circle of Security (Cooper, Hoffman og Powell i Brandtzæg, Torsteinson & Øiestad, 2013, s. 18), som vektlegger betydningen av at omsorgspersonen er tilstede og tilgjengelig. Trygghetssirkelen illustrerer hvordan de voksne i barnehagen kan vise godhet og skape trygghet, hvordan de kan regulere barnas følelser og hjelpe til i lek og vennskap (Brandtzæg, m. fl., 2013, s. 14). I tråd med Bowlbys begrep «Trygg base» (Abrahamsen, 1997, s. 92) fungerer den voksne som en base for trygghet og støtte, noe som motiverer barnet til å utforske omgivelsene. Når barnet trenger trøst, omsorg og nærhet, fungerer den samme voksne som en trygg havn.

I tillegg til base og havn bruker Brantzæg m. fl. (2013, s. 19) metaforen «lampe» for barnets hjerne. Tilknytningen er da kontakten som må være i for at lampen skal tennes. Tilknytningspersonen fungerer etter hvert som denne kontakten, og gjør barnets langsomme erobring av verden mulig. Uten dette vil barnet ikke få trygghet og ro til å utforske, leke og lære. Drugli (2010) skriver på lignende måte om tilknytningssystemet som en termostat som slås av eller på.

Jåttå-modellen

Høsten 2013 begynner 35 barn ved Jåttå barnehage med en ny fem-dagers tilvenningsmodellen. De er fordelt på seks småbarnsavdelinger. Hovedvekten av barna er født i 2012, og har ingen tidligere erfaring med barnehage.

På forhånd har vi forsikret oss om at foreldrene har fått god informasjon og er forberedt før barnet begynner. De får informasjonsskriv med startdato, navn på tilknytningsperson og et eget hefte om tilvenning. Her står den nye modellen beskrevet, våre forventninger er beskrevet, samt mye generell informasjon om tilvenning, blant annet om betydningen av overgangsobjekt (noe kjent/kjært: smokk, leke, kosedyr).

Vi vektlegger å opprette en god relasjon til både foreldre og barn ved første besøk i barnehagen. For de aller fleste barna er det en stor overgang å starte i barnehagen. Vi ønsker derfor å skape en sammenheng mellom hjemmet og barnehagen, og at overgangen skal være god for både barn og foreldre. Gjennom et godt samarbeid med foreldrene kan vi bygge videre på den tryggheten barnet har hjemmefra.

Jåttå-modellen legger vekt på at det er individuelle variasjoner når det gjelder tilvenning. Både foreldre og personell må ta på alvor at tilvenningsperioden kan være vanskelig for mange og at den kan ta lang tid. På besøksdagen før oppstart får foreldrene derfor informasjon om at tilvenningsperioden varer i en uke. Foreldrene må da være tilstede minimum tre hele dager, eventuelt ved å bruke feriedager. Foreldrene forstår at dette er

til barnets beste, og de aller fleste får også ordnet seg. Vi har vanlig bemanning i oppstarten, det fungerer godt. Den som tar seg av de "gamle barna " er også en av de faste på avdelingen. Ved sykdom bruker vi vikar.

På besøksdagen får barna med seg hver sitt bilde av et hus til å lime inn bilder av barnet, familien eller andre personer som barnet kjenner godt. På huset skriver foreldrene opp sanger, fortellinger, mat og aktiviteter som barnet liker. Huset lamineres og er til god hjelp for barnet hvis de er leie seg og savner foreldrene sine. Dette huset blir siden flittig brukt under tilvenningen. Noen avdelinger velger også ut sanger slik at hvert barn får sin sang. Denne blir delt ut på besøksdagen sammen med et bilde av tilknytningspersonen og barnet. Disse blir brukt som en fin inngang til å få i gang sang og samtaler.

Alle får tilbud om oppstartsamtale der vi ønsker å få vite hva som er typiske egenskaper for barnet, og hvordan barnets temperament og behov er. Annen viktig informasjon handler om barnets rutiner og vaner, familiens livssituasjon og nettverk. De første dagene er det foreldrene selv som har ansvar for barnet sitt gjennom hele dagen. Det er de som gir barnet mat, bytter bleie og tar barnet når det skal sove. De blir oppfordret til å sitte på golvet slik at barnet enkelt kan søke trygghet når det har behov for det. Alle barna kryper i kortere eller lengre perioder ned fra foreldrenes fang, men foreldrene skal likevel fungere som en trygg base som barnet kan ha som utgangspunkt for utforsking. Når tilknyttingen er etablert, er det meningen at tilknytningspersonen skal fungere som en tilsvarende trygg base. Alle barna er i større eller mindre grad interessert i leker. En av barnehagelærerne i utprøvningsprosjektet utnytter dette, observerer hva barnet er interessert i og leker med, og bruker det som inngang til samspill neste dag.

Flesteparten av foreldrene deltar i praktiske gjøremål der er naturlig, som for eksempel å ordne til og rydde etter lunsj. De er med i aktiviteter og i lek. Foreldrene blir dermed kjent med personalet, andre barn og foreldre. Foreldrene opplever vår arbeidshverdag og får et mer reelt syn på hverdagen. De forstår at vi har ansvar for flere barn og at vi i tillegg har praktiske arbeidsoppgaver. "Jeg forstår nå mye mer av barnets hverdag i barnehagen", sier en av foreldrene. Foreldrene får en trygghet for hva som venter barnet i løpet av dagen. Samtidig er personalet gode rollemodeller for foreldrene. Noen av foreldrene ønsket også veiledning i forhold til sitt barn. Dette er spesielt førstegangs barnehageforeldre. Tilknytningspersonen har ansvar for en god dialog og kontakt med barn og foreldre.

Personalet bruker tilvenningstiden til å observere samspillet mellom barn og foreldre og hvordan rutinene til barnet er. Vi får dermed et bilde av hva slags tilknytningsstil de ulike barna har. Vi får også innblikk i barnas temperament. Dette gjør det lettere å være sammen med barnet og støtte det både når det søker trøst og når det søker utfordringer. Det er lettere å bli kjent med og å "lese barnet" når vi ser det sammen med foreldrene over flere dager. Tilknytningspersonen er først bare i nærheten og observerer, men overtar etter hvert mer og mer ansvar for barnet og rutinesituasjoner. Først er foreldrene i nærheten hele tiden, men gradvis overtar personalet hele ansvaret. Dette blir veldig naturlig og tilknytningspersonene synes det er en fin overgang.

De fleste barnehagelærerne velger å dele opp barnegruppa i mindre grupper. Flere har samlingsstunder med sang rim og regler. Foreldrene blir dermed godt kjent med de ulike sangene slik at de kan syngre disse hjemme. Mange av barna er aktive, trives fra første stund, og inviterer raskt til lek og samspill med tilknytningspersonen. Andre er mer

forsikte og trenger flere invitasjoner til samspill. For disse barna tar det litt lengre tid før de bruker tilknytningspersonen som trygg base eller «ladestasjon». I slike utfordrende situasjoner for personalt er det viktig at vi ikke gir opp.

I den første uken avklarer vi hvordan vi kunne lage gode rutiner rundt hente- og bringesituasjonene, dette for å få til en god start på barnehagedagen. Noen barn er urolige og stresset når foreldrene går. For disse barna vet vi at tilknytningspersonens rolle er særlig viktig. Barnet kan da ha et høyt nivå av stresshormoner, noe som på sikt kan være skadelig (Drugli, 2010, s. 57). Stress reduseres likevel når trygghet etableres igjen. Flere foreldre formidler at det er lettere å gå fra barnet fjerde dagen. Grunnen er den tryggheten de har fått ved å bli kjent med personalet på avdelingen. Den første uken barnet er alene ønsker vi at barna har korte dager, fordi det kan være slitsomt for barnet å bli kjent med nye barn og voksne.

Evaluering

For å evaluere effekten av den nye modellen, valgte vi å innkalle de seks involverte barnehagelærerne til semi-strukturerte intervju. Gjennom disse fant vi ut hvilke erfaringer barnehagelæreren gjorde under tilvenningen. Intervjuene og observasjoner er brukt som et bakteppe for denne artikkelen. Det å forske i egen kultur kan gi feilkilder som vi må være oppmerksomme på, men det kan likevel gi oss en pekepinn om hvordan tilvenningen var for de som fulgte den nye modellen.

En erfaring vi tar med oss videre, er at god planlegging og organisering er essensielt for å få til god tilvenning. «Det er alfa omega» sa en barnehagelærer. Tydelig struktur og forutsigbarhet fremmer trygghet hos barn (Brandtzæg m. fl., 2013). Det å ha en fast struktur på dagen, slik at barna visste hva som skulle skje, gjorde det lettere å lykkes. Personalet må være tilstede med hele seg, både fysisk og psykisk. Ellers har vi notert oss at det er viktig å huske på de «gamle» barna også. De må ikke bli glemt, selv om vi har oppmerksomhet rettet mot de nye barnas tilknytning. Disse barna skal også finne plassen sin i en ny gruppe. En tanke som vi tar med oss videre, er at en i personalet ikke trekkes inn i tilvenningen for nettopp å kunne ta seg av de andre barna på en god måte.

For å hjelpe foreldrene med nettverksbygging vurderer vi om vi skal ha tilvenning i tre eller i firer-gruppe fra høsten av (Første Steg, 2013), i stedet for ett og ett barn. På den måten vil tilvenningsperioden ikke ta så lang tid og foreldrene blir bedre kjent med hverandre.

Slik vi tolket barna, så det ut som de fleste var trygge når foreldrene gikk fra dem. Adskillelsen gikk fint. For noen få tok det lengre tid. Ikke alle foreldrene hadde anledning til å være så lenge i barnehagen som vi ønsket. Det kan kanskje forklare noe av utryggheten, men vi opplevde også at barn med lengre tilvenning enn en uke, hadde det vanskelig når foreldrene skulle gå. Vi kan altså ikke fastslå årsakene sikkert, men ser at tilvenning er vanskelig og individuell. Der tilvenningen ser ut til å bli vanskelig, vil vi framover vurdere hjemmebesøk som en god måte å bli kjent med barnet og familien. Da kan vi møte barnet i barnets vante omgivelser. Vi må også være åpne for å bytte tilknytningsperson, dersom det skulle bli aktuelt. Her må vi tenke på barnets beste.

Det å skilles fra foreldrene opplevdes som vanskelig for noen få barn og foreldre. Dersom vi har foreldre som strever med avskjeden, kan de få veiledning i hva som kan være lurt å gjøre. Vi må høre på hva foreldrene tenker om bringesituasjonen og lage gode rutiner. Det å dele på fagkunnskapen i møte med foreldrene ser vi på som et godt utgangspunkt når det gjelder samarbeid.

Et suksesskriterium er at hele personalgruppa ser verdien i og har forståelse for viktigheten av at foreldrene er sammen med barnet i tre fulle dager. Profesjonell omsorg krever fagkunnskap. Det som blir viktig fremover er å sikre at alle sitter inne med den samme kunnskapen. Vi må ha den samme forståelsen og ha en reflekterende kultur. Viktige tema å sette på dagsorden, er gode, nære relasjoner og betydningen av å være en sensitiv voksen som ser, tolker og gir passende «svar» ut fra barnets behov. Det blir også viktig å reflektere og evaluere det enkelte barns tilvenning.

Den nye metoden førte til at foreldrene ble trygge og fikk tillit til, og god kontakt med personalet. Dette var med å gjøre overgangen lettere for barna. De fikk en trygg og god tilvenning. Konsekvensen var at det videre foreldresamarbeidet ble preget av gjensidig tillit og respekt. Det å ha felles gode opplevelser, la grunnen for et godt samarbeid.

Slik vi ser det er Jåttå-modellen i tråd med nyere forskning om barns tilknytning, og med vårt eget syn på barn. Trygg og god tilvenning innebærer en god voksen- barn-relasjon. Å investere i tid og gode relasjoner med nye barn og foreldrene vil ha positive ringvirkninger for barnet både i forhold til læring og utvikling og også for det videre samarbeidet med foreldrene. Dette vil føre til økt kvaliteten på tilbudet til barnet.

Litteratur

Abrahamsen, Gerd. (1997). Det nødvendige samspillet. [Oslo]: Tano Aschehoug.

Brandtzæg, Ida, Torsteinson, Stig & Øiestad, Guro. (2013). Se barnet innenfra: hvordan jobbe med tilknytning i barnehagen. Oslo: Kommuneforl.

Drugli, May Britt. (2010). Liten i barnehagen: forskning, teori og praksis. [Oslo]: Cappelen Damm.

Første Steg. (2013). Foreldredeltakelse i firergrupper er ideelt. Første steg(3), 6-7.

Liefvendahl, Tina. (2010). Föräldraaktiv inskolning på förskolan ur ett anknytningsteoretiskt perspektiv. Stockholm universitet, Stockholm .